

AZ 1-DEPRENYL HATÁSA A NORADRENERG TRANZMISSZIÓRA

TÖRÖK TAMÁS, az orvostudományok kandidátusa, BUNYEVÁ CZ ZSUZSANNA
és MAGYAR KÁLMÁN, az orvostudományok doktora

Közlésre érkezett: 1982. VI. 18.

A deprenyl, a B típusú MAO szelektív gátlója (Knoll és Magyar 1972), komplex hatásspektrumú vegyület, mely jelentősen gátolja a catecholaminok felvételét, metabolitjai az amfetamin és metamfetamin fokozzák a catecholaminok felszabadulását és nagy adagban a catecholamin receptorokat direkt módon is gátolják (Knoll 1982). Jelenközleményünkben csak az utóbbi hatással foglalkoztunk. Ismeretes, hogy clorgylin, a MAO-A szelektív bénítója, nagy adagban direkt módon gátolja a szerotonin receptorokat (Knoll 1976), és a (-)deprenyl a terápiás adagnál $50-100 \times$ nagyobb adagban direkt módon gátolja a dopamin receptorokat (Knoll 1978). Mi a nyúl izolált artéria pulmonálisán a deprenyl hatását alfa₁- és alfa₂- receptorokra vizsgáltuk. Jelen dolgozatban a kísérletsorozat eredményeit foglaltuk össze.

Módszerek

³H-Noradrenalin-felszabadulás mérése

A ³H-Noradrenalin (³H-NA) neuronális felszabadulását Borowski és mtsai (1977) módszerével mértük.

A nyúl megölése után a fő pulmonáris artériát kipreparáltuk, majd carbogénnel (95% O₂ + 5% CO₂) telített Krebs oldatba helyeztük. A Krebs oldat összetétele: NaCl, 113 mM; KCl, 4,7 mM; KH₂PO₄, 1,2 mM; CaCl₂, 2,5 mM; MgSO₄, 1,2 mM; NaHCO₃, 25 mM; dextrose, 11,5 mM; aszkorbinsav, 0,3 mM; Na₂EDTA, 0,03 mM; pargylin, 0,124 mM. Az oldatban levő aszkorbinsav és a Na₂EDTA a NA stabilitását biztosítja, a pargylin a MAO-t irreverzibilisen gátolja, anélkül, hogy befolyásolná a ³H-NA neuronális visszavételét. K⁺-mentes oldatot a KCl elhagyásával és a KH₂PO₄ ekvimoláris NaH₂PO₄-al való helyettesítésével készítettük. A preparátumot 1,5 ml carbogénizált Krebs oldatban 37 °C-on 30 percig inkubáltuk. Ezen idő alatt a szövet eredeti ioneloszlása (magas intracelluláris K⁺, illetve alacsony intracelluláris Na⁺ helyreáll). Ezt követően 25 μl ³H-NA-t (25 μCi) fecskendeztünk az oldathoz, melyben a preparátumot 45 percig állni hagytuk.

Ezután az artériát 2,0 ml térfogatú termosztált szervtartó edénybe helyeztük, egyik végét rögzítettük, másik végét pedig izometriás transzducerekhez csatlakoztattuk.

Az izmot perisztaltikus pumpa segítségével 8 ml/perc sebességgel 2—3 órán át mostuk karbogenizált Krebs oldattal (37 °C). A mosóoldat összetétele megegyezett a már ismertetettel, azzal a különbséggel, hogy pargylin helyett 3×10^{-5} M cocaint tartalmazott. A cocain gátolja a ^3H —NA neuronális felvételét.

A szervtartó edényből az oldatot egy másik pumpa segítségével szívtuk el. Kb. 800 ml mosófolyadék átáramoltatása után a perfúziós sebességet 4 ml/percre csökkentettük és az oldathoz 5×10^{-5} M corticoszteront adtunk. A corticoszteron a NA extraneuronális felvételét gátolja. *Endo és mtsai (1977)* kimutatták, hogy pargylin, cocain és corticoszteron jelenlétében az ingerlésre felszabaduló NA 86%-a az általunk is használt feltételek mellett nem metabolizálódik.

20—30 perc elteltével a preparátumot a platina elektródok segítségével 3 perces négyszög impulzusokkal (2Hz; 1 msec; 60 V) ingereltük (field ingerlés). A perfuzátumot összegyűjtöttük és a radioaktivitást folyadékszintillációs módszerrel mértük (Beckman LS-9000). A 3 perces ingerlést követően két 3 perces frakciót gyűjtöttünk. A nyugalmi (ingerlés nélküli) tritium kiáramlást 6 perces frakciót három egymást követő frakcióban. Az ingerlés során a megnövekedett ^3H —NA felszabadulás hatására az izom összehúzódott, melyet előerősítőn át direktíróval regisztráltunk. A kísérlet végén a preparátumot 0,1 mg pontossággal lemértük és 1 ml Soluene-ben (Soluene-100; Packard) oldottuk a maradék szöveti ^3H —NA tartalom meghatározására.

Minden egyes frakcióból 1 ml-t 10 ml szcintillációs oldatba (TritonX-100 33% toluol; 0,5% PPO; 0,01% POPOP) tettünk. A szöveti mintából 50 μl -t fecskendeztünk 10 ml szcintillációs oldatba.

A ^3H —NA felszabadulást számítógépes program segítségével pmol/3 percben kaptuk meg.

Mechanikai aktivitás mérése

Az izom kontrakcióit izometriásan mértük a fent vázolt kísérleti feltételek mellett. A preparátumot finom szemészeti ollóval hosszanti irányba felnyitottuk, majd cérnával két ponton rögzítettük, úgy, hogy a körkörös izom hosszanti irányba helyezkedjen el. A kontrakciókat előerősítőn keresztül direktíróval (Servogor) regisztráltuk.

Vegyületek

(—/—/ ^3H)-noradrenalin, specifikus aktivitás: 15,9 Ci/mmol, 1 mCi/ml (Radiochemical Centre, Amersham, England); 1-NA (Fluka); yohimbin (Knoll AG); 1-deprenyl (fenil-izopropil-metil-propinilamin (Chinoin)).

Eredmények

Az 1-deprenyl pre- és poszt-szinaptikus hatása

Az 1-deprenyl 10^{-6} M koncentrációban gyakorlatilag nem befolyásolta az ingerlésre létrejövő transzmitter felszabadulást ($1,06 \pm 0,06$; $n=3$). 10^{-5} M deprenyl hatására a transzmitter felszabadulás már enyhén fokozódott ($1,26 \pm 0,04$; $n=3$), 10^{-4} M deprenyl esetén pedig jelentősen nőtt ($2,89 \pm 0,15$; $n=8$). A hatás reverzibilis, kimosás után ugyanis a kontroll ingerlés hatására a ^3H -NA felszabadulás az eredeti értékre csökkent. A nyugalmi NA felszabadulás 1-deprenyl hatására nem változott. Ismételt deprenyl-alkalmazás esetén a field ingerlés kisebb mértékű transzmitter felszabadulást hozott létre (deszenzibilizáció). Az 1-deprenyl bár 10^{-4} M koncentrációban közel 200%-kal emelte a ^3H -noradrenalin felszabadulását, ugyanakkor azonban gátolta az NA poszt-szinaptikus hatást (1. ábra). A simaizom kontrakciójának amplitúdója 30–40%-kal csökkent. A pre- és poszt-szinaptikus effektusban észlelt különbség az α_1 - és α_2 -receptor gátló phentolamin hatására emlékeztet (Langer 1979).

Az 1-deprenyl transzmittert felszabadító hatásának gátlása α_2 -agonistával

Ismeretes, hogy az idegvégződésből felszabaduló NA az α_2 -receptoron keresztül „negatív feed-back” mechanizmus révén gátolja saját felszabadulását (Langer 1974; 1977). A „negatív feed-back” fiziológiás szerepet játszik a transzmitter felszabadulás pre-szinaptikus szabályozásában. Jelen kísérleti

1. táblázat

Az 1-deprenyl és az 1-NA hatása a ^3H -NA felszabadulásra nyúl pulmonáris artérián*

Vegyület	Koncentráció (M)	Idegingerléssel** kiváltott ^3H -NA felszabadulás arányai*** (St_4/St_3)
1-deprenyl	10^{-6}	$1,06 \pm 0,06$ (3)
	10^{-5}	$1,26 \pm 0,04$ (3)
	10^{-4}	$2,89 \pm 0,15$ (8)
1-NA	10^{-7}	$0,56 \pm 0,08$ (5)
	3×10^{-7}	□ $1,91 \pm 0,18$ (4)
		□ $0,33 \pm 0,08$ (5)
		□ $1,38 \pm 0,22$ (6)
		□ $0,21 \pm 0,12$ (4)
10^{-6}	□ $0,65 \pm 0,16$ (4)	

* A ^3H -NA felszabadulást pargylin ($1,2 \times 10^{-4}$ M), cocain (3×10^{-5} M) és corticosteron (5×10^{-5} M) jelenlétében mértük

** 2 Hz; 1 msec; 60 Volt

*** St_4/St_3 ; átlag $\pm$ S.E.; ( ): kísérletek száma

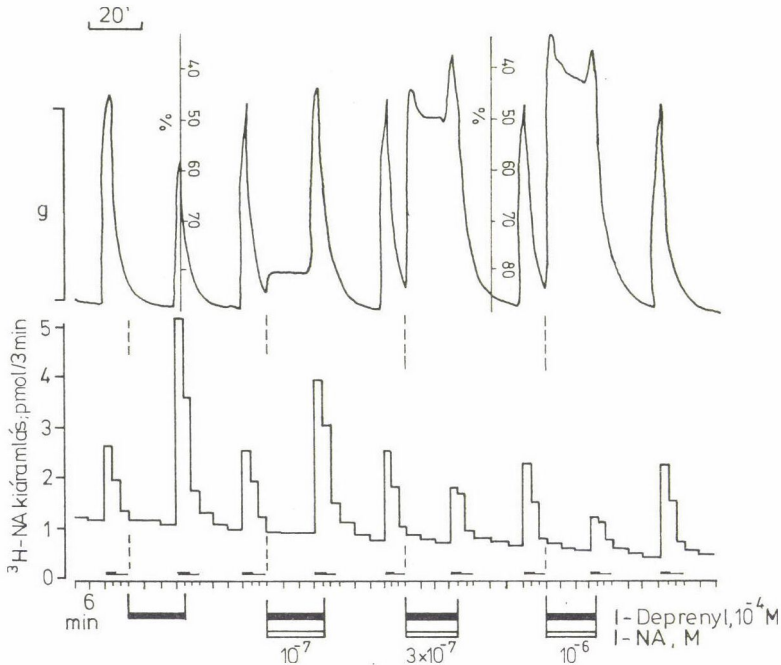
□ $+10^{-4}$ M 1-deprenyl

Az 1-deprenyl hatásának gátlása mindhárom NA koncentráció alkalmazása esetén szignifikáns ($p < 0,001$).

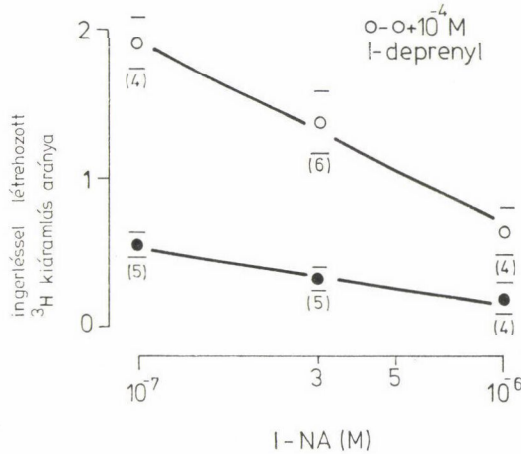
feltételeink mellett ez azt jelenti, hogy az ideg ingerlés (2 Hz) hatására mért transzmitter felszabadulás már eleve gátolt, mivel a NA a pre-szinaptikus α_2 -receptor izgatása révén gátolja a neurokémiai transzmissziót. A negatív feedback szerepét támasztja alá az a kísérletünk, melyben a szelektív α_2 -antagonista yohimbin (Starke és mtsai 1975a, b) hatására fokozott transzmitter felszabadulást észleltünk. $3 \times 10^{-7} \text{M}$ yohimbin hatására ugyanis a ^3H -NA aránya $4,11 \pm 0,57$ ($n=4$) volt. Az ideg ingerlés hatására felszabaduló NA azonban nem okoz 100%-os α_2 -receptor telítettséget, mivel exogén 1-NA hatására a transzmitter felszabadulás tovább csökken (1. táblázat). 10^{-6}M 1-NA az ideg ingerlés hatására létrejött NA felszabadulás arányát 1-ről $0,21 \pm 0,12$ ($n=4$)-re csökkentette, a simaizmot pedig összehúzta, mely a poszt-szinaptikus α_1 -receptor depolarizációjának a következménye.

Kísérleteinkben választ kívántunk kapni arra a kérdésre, hogy az α_2 -receptor izgatása csökkenti-e az 1-deprenyl transzmittert felszabadító hatását.

Ennek eldöntésére az exogén 1-NA koncentrációját emeltük 10^{-4}M 1-deprenyl egyidejű alkalmazása mellett. Az 1. ábra és 1. táblázat a kapott eredményeket mutatja. Az 1. ábrából kitűnik, hogy az exogén NA koncentrá-

1. ábra. Az 1-deprenyl és az exogén 1-NA pre- és poszt-szinaptikus hatása. Alul: Ideg ingerlés (2 Hz) kiváltott ^3H -NA felszabadulás pmol/3 percben kifejezve. Felül: A simaizom kontrakciói izometriásan mérve. Megjegyzés: 10^{-4}M 1-deprenyl fokozta a transzmitter felszabadulást és gátolta a poszt-szinaptikus hatást. Az 1-NA (10^{-7}M – 10^{-6}M) koncentrációtól függően gátolta az 1-deprenyl ^3H -NA-t felszabadító hatását és az izmot összehúzta. A vegyületeket 18 perccel a field ingerlés előtt alkalmaztuk

2. ábra. Koncentráció hatás-összefüggés. Abszcissa: az exogén 1-NA moláris koncentrációi logaritmikus léptékben; ordináta: az ideg ingerléssel (2Hz) kiváltott ^3H -NA felszabadulás arányai (St_4/St_3) lineáris léptékben. ●-●: 1-NA; ○-○: 1-NA + 10^{-4}M 1-deprenyl; átlag $\pm$ S.E.; (n): kísérletek száma. Megjegyzés: Az 1-NA gátolta a field ingerléssel létrehozott transzmitter felszabadulást 1-deprenyl hiányában és jelenlétében. Mindkét görbe lineáris.

ciójának emelésével párhuzamosan csökken az 1-deprenyl ^3H -NA-t felszabadító hatása. Az ábrán jól látható az 1-NA poszt-szinaptikus hatása, nevezetesen, a simaizom tónusa a koncentráció emelésével párhuzamosan nő. $3 \times 10^{-7}\text{M}$ 1-NA a transzmitter felszabadulás arányát 1-ről $0,33 \pm 0,08$ -ra ($n=5$) és a deprenyl hatását a $2,89 \pm 0,15$ ($n=8$) arányról $1,38 \pm 0,22$ ($n=6$)-ra csökkentette (1. táblázat). A gátlás szignifikáns ($p < 0,001$).

A 2. ábra a koncentráció-hatás összefüggését mutatja. Mind a kontroll transzmitter felszabadulás, mind pedig az 1-deprenyl ^3H -NA-t felszabadító hatása az exogén NA koncentrációjának emelésére lineárisan csökken.

Az 1-deprenyl transzmittert felszabadító hatásának Na^+ -pumpa függősége

Ismeretes, hogy a Na^+ -pumpa fiziológiai szerepet játszik a transzmitter felszabadulás pre-szinaptikus szabályozásában (Paton és mtsai 1971; Vizi 1972; Baker és Crawford 1975; Wakade 1981). A Na^+ -pumpát K^+ -megvonással gátoltuk. K^+ -mentes közegben, mind a nyugalmi, mind pedig az ideg ingerlésre kiváltott transzmitter felszabadulás nőtt. A maximális ^3H -NA felszabadulás 45 perccel a K^+ -megvonása után jött létre (arány: $5,39 \pm 0,54$; $n=6$). Az Na^+ -pumpa gátlása során az intracelluláris Ca^{2+} -koncentráció nő (Baker és mtsai 1967), mely feltehetően a membrán ATP-áz gátlása révén fokozza a transzmitter felszabadulást (Vizi 1977). Az ilyen körülmények között alkalmazott 1-deprenyl (10^{-4}) szignifikánsan tovább fokozta az ideg ingerléssel kiváltott transzmitter kiáramlását (arány: $8,76 \pm 1,61$; $n=4$; $0,02 < p < 0,05$).

Megbeszélés

Az (-)deprenyl (Jumex) fokozza a levodopa hatását, ezért ma széles körben felhasználják a Parkinson-kór kezelésére. Az egyetlen MAO bénító, mely mentes a többi vegyület tiramin-potencirozó hatásától. Ezért biztonságosan alkalmazható hipertóniás krízis veszélye nélkül levodopával együtt adva és dietáris megszorításra sincs szükség (Birkmayer és Riederer 1980). Állatkísérletekben a szelektív MAO—B bénító adat 0,1 mg/kg, mely megfelel az emberen alkalmazott átlagos dózishoz (napi 5—10 mg). A terápiás szint kb. 10^{-6} M-nak felel meg, és ez a koncentráció miként a dopaminerg receptorokat, úgy — jelen vizsgálataink szerint — a noradrenerg receptorokat sem befolyásolja direkt módon. A noradrenerg receptorokat gátló hatás csak a terápiásnál nagyobb koncentrációban jelentkezik.

Elméleti szempontból érdekesnek tűnik, hogy a deprenyl nagy dózisban (10^{-4} M) úgy hat, mint egyes alfa-szimpatolitikumok, mint pl. a phentolamin, mely a pre-szinaptikus alfa₂-receptor gátlása révén fokozza a transzmitter felszabadulást, továbbá, a poszt-szinaptikus alfa₁-receptor antagonizálása révén gátolja az általa felszabadított transzmitter hatását (Langer 1979). Az alfa₂-receptor agonista l-NA felfüggesztette a deprenyl ³H—NA-t felszabadító effektusát. Az alfa₂-receptor gátolja a Ca-vezetőképességét (McAfee és mtsai 1981). A katecholaminok membrán ATP-ázt aktiváló hatása jól ismert (Yoshimura 1973), mely alfa-receptoron keresztül valósul meg (Gilbert és mtsai 1975) és Ca-függő (Godfraind és mtsai 1974). Így jogosnak tűnik az a feltételezés, hogy az l-NA a Ca-vezetőképesség gátlása révén függeszti fel az l-deprenyl transzmitter felszabadító hatását. A Ca²⁺-ról tudjuk, hogy kulcsszerepet játszik a transzmitter-felszabadulásban (Blaustein 1979), továbbá, hogy gátolja a (Na—K) ATP-ázt, mely hatás a membrán belső felszínére lokalizálódik (Skou 1965).

Fenti elképzelésünket támasztja alá az a kísérleti tény is, mely szerint az alfa₂-receptor antagonistá yohimbin jelentősen fokozza a NA felszabadulást, mely valószínűleg kapcsolatban áll a Ca-influx növekedésével.

A Na⁺-pumpa gátlása során a Na⁺-grádiens csökken, mely fokozott Ca²⁺-belépést eredményez (Baker és mtsai 1967; Vizi 1972; Baker és Crawford 1975) és transzmitter felszabadulást hoz létre (Bonaccorsi és mtsai 1977; Nakazato és mtsai 1978; Wakade 1981). Mivel az l-deprenyl ilyen körülmények között is szignifikánsan fokozta a NA felszabadulást, feltételezzük, hogy nagy adag deprenyl a Ca²⁺-pumpa (Schatzmann 1966; 1973) gátlása révén hozza létre jellegzetes pre-szinaptikus hatását.

Összefoglalás

(-)Deprenyl hatását vizsgáltuk nyúl izolált artéria pulmonálisán. Azt találtuk, hogy a terápiás adagoknak megfelelő koncentrációban (10^{-6} M) a (-)deprenyl számottevően nem befolyásolja a pre- és poszt-szinaptikus noradrenerg receptorok működését. A terápiás adagnál nagyobb dózisban (10^{-4} M) a deprenyl gátolta a noradrenerg receptorokat.

IRODALOM

- Baker, P. F., Blaustein, M. P., Hodgkin, A. L. és Steinhardt, R. A.: J. Physiol. London, **192**, 43P (1967).
- Baker, P. F. és Crawford, A. C.: J. Physiol. London, **247**, 209 (1975).
- Birkmayer, W. és Riederer, P.: Die Parkinson-Krankheit. Biochemie, Klinik, Therapie. Springer-Verlag, Wien, New York (1980).
- Blaustein, M. P.: In: The release of catecholamines from adrenergic neurones (Ed. By D. M. Paton), Pergamon Press, 39 (1979).
- Bonaccorsi, A., Hermsmeyer, K., Smith, C. B. és Bohr, D. F.: Am. J. Physiol. **232**, 140 (1977).
- Borowski, E., Starke, K., Ehrl, H. és Endo, T.: Neurosci., **2**, 285 (1977).
- Endo, T., Starke, K., Bangerter, A. és Taube, H. D.: Naunyn-Schmiedeberg's Arch. Pharmacol. **296**, 229 (1977).
- Gilbert, I. C., Wyllie, M. G. és Davison, D. V.: Nature, **255**, 237 (1975).
- Godfraind, T., Koch, M. C. és Verbeke, N.: Biochem. Pharmacol. Vol. **23**, 3505 (1974).
- Knoll, J.: In: Monoamine Oxidase and Its Inhibition. G. E. W. Wolstenholme and J. Knight (eds.). Ciba Foundation Symposium 39 (new series) Elsevier, Amsterdam, p. 135 (1976).
- Knoll, J.: J. Neural Transm., 3., **43**, 177 (1978).
- Knoll, J.: Orvosi Hetilap **123**, 1335 (1982).
- Knoll, J. és Magyar, K.: Adv. Biochem. Psychopharmacol., **5**, 393 (1972).
- Langer, S. Z.: Biochem. Pharmac. **23**, 1793 (1974).
- Langer, S. Z.: Br. J. Pharmacol. **60**, 481 (1977).
- Langer, S. Z.: In: The release of catecholamines from adrenergic neurons. (Ed.: D. M. Paton.) Pergamon Press, 59 (1979).
- McAfee, D. A., Henon, B. K., Horn, J. P. és Yarowsky, P.: Fed. Proc. **40**, 2246 (1981).
- Nakazato, Y., Ohga, A. és Onoda, Y.: J. Physiol. London, **278**, 45 (1978).
- Paton, W. D. M., Vizi, E. S. és Zar, M. S.: J. Physiol. London, **215**, 819 (1971).
- Schatzmann, H. J.: Experientia **22**, 364 (1966).
- Schatzmann, H. J.: J. Physiol. London **235**, 551 (1973).
- Skou, J. C.: Physiol. Rev. **45**, 596 (1965).
- Starke, K., Borowski, E. és Endo, T.: Eu. J. Pharmacol. **34**, 385 (1975a).
- Starke, K., Endo, T. és Taube, H. D.: Nature, **254**, 440 (1975b).
- Vizi, E. S.: J. Physiol. London **226**, 95 (1972).
- Vizi, E. S.: J. Physiol. London **267**, 261 (1977).
- Wakade, A. R.: J. Physiol. London, **313**, 481 (1981).
- Yoshimura, K.: Biochem. J. **74**, 389 (1973).